

คำนำ

มนุษย์ในโลกมีธรรมชาติร่วมกันอย่างหนึ่งคือมีความสนใจใคร่รู้ว่าตัวเองมาจากไหน ใครคือบรรพบุรุษ และบรรพบุรุษนั้นเกิดขึ้นมาเมื่อไหร่ ดังนั้นจึงพยายามหาคำตอบมายาวนาน อย่างน้อยก็ตั้งแต่เมื่อราว 2,000 กว่าปีมาแล้วที่นักคิดชาวกรีกชื่ออริสโตเติลพยายามจัดลำดับสังคมมนุษย์ว่าเป็นส่วนใดของโลก นอกจากการค้นหาคำตอบว่าบรรพบุรุษของมนุษย์มาจากไหนแล้ว บางคนหรือบางสังคมยังสร้างตำนานเรื่องราวขึ้นมาอธิบายภูมิหลังของชุมชนหรือเผ่าพันธุ์ของตัวเอง ความพยายามที่จะอธิบายและหาคำตอบเกี่ยวกับความเป็นมาของมนุษย์ได้พัฒนามาตามลำดับและปัจจุบันได้พัฒนาเป็นสาขาวิชาที่มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาหลายระดับ ทั้งประถม มัธยม และอุดมศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาเกือบทั่วโลกมีรายวิชาเฉพาะด้านนี้เลยทีเดียว ภายใต้ชื่อว่า "วิวัฒนาการของมนุษย์" (Human Evolution)

ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรได้เปิดสอนวิชานี้มานานกว่า 5 ทศวรรษ (ในชื่อรายวิชา Evolution of Mankind) โดยได้เชิญอาจารย์จากสถาบันอื่นซึ่งเรียนมาทางวิทยาศาสตร์และแพทยศาสตร์เป็นผู้สอน (เช่น นายแพทย์ ม.ร.ว. วิจารณ์ ทวีวงศ์ จากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล) จนกระทั่งข้าพเจ้าสำเร็จการศึกษาปริญญาเอกด้านมานุษยวิทยา-โบราณคดี จากสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2544 จึงได้รับมอบหมายให้เป็นผู้สอนวิชานี้จนถึงปัจจุบัน และได้เปลี่ยนชื่อรายวิชาเป็น Human Evolution เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรในปี พ.ศ. 2545

เมื่อข้าพเจ้าเริ่มเตรียมเอกสารสำหรับการเรียนการสอนวิชานี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ก็พบว่าเอกสาร หนังสือ หรือตำราด้านนี้ที่เสนอข้อมูลและเรื่องราววิวัฒนาการของมนุษย์เป็นภาษาไทยมีน้อยมาก ในขณะที่ในต่างประเทศมีทั้งหนังสือ วารสาร นิตยสาร รวมทั้งสื่ออื่นๆ เกี่ยวกับความเป็นมาของมนุษย์มีมากมาย และยังสามารถหาได้ดีอีกด้วย ข้าพเจ้าจึงได้พยายามรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อเรียบเรียงเป็นภาษาไทยและเป็นเอกสารประกอบการสอนในระยะแรก และต่อมาได้เพิ่มเติมเนื้อหา การวิเคราะห์ และความเห็นของข้าพเจ้าจนเป็นเอกสารคำสอนเล่มนี้เพื่อให้นักศึกษาไทยได้ใช้ประกอบการเรียน

ควรกล่าวด้วยว่ารายวิชานี้มีธรรมชาติบางประการที่ต้องทำความเข้าใจ กล่าวคือ 1) เป็นรายวิชาหรือสาขาวิชาที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก (rapid change) เนื่องจากมีการค้นพบหลักฐานใหม่ วิธีการศึกษาวิเคราะห์ใหม่ และการตีความใหม่อยู่เสมอ 2) เป็นสาขาที่การโต้แย้งสูงมาก (highly controversial) อันเนื่องมาจากการศึกษาความเป็นมาของมนุษย์ที่ย้อนกลับไปในอดีตนับล้านปี ซึ่งเปิดช่องให้มีความผิดพลาดในการศึกษาและตีความได้หลายแนวทาง และ 3) เป็นสาขาที่ต้องอาศัยพหุศาสตร์สาขาอื่นๆ ค่อนข้างมาก (multidisciplinary) เช่น ชีววิทยา ไซนส์วิทยา ธรณีวิทยา มานุษยวิทยา โบราณคดี ภูมิศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี และกระดูกวิทยา (osteology) เป็นต้น

ในเอกสารคำสอนเล่มนี้ ข้าพเจ้าพยายามนำเสนอหลักฐานประเภทต่างๆ เช่น หลักฐานซากบรรพชีวิน (fossil evidence) หลักฐานโบราณคดี (archaeological evidence) และหลักฐานพันธุกรรม (genetic/biological evidence) รวมทั้งข้อมูลและการตีความทั้งเก่าและใหม่ทันสมัยที่สุดเท่าที่มีในขณะนี้ข้าพเจ้าเรียบเรียง ข้าพเจ้าพยายามสังเคราะห์ข้อมูลแล้วเรียบเรียงและนำเสนออย่างกระชับและพยายามทำให้เข้าใจง่ายขึ้นโดยมีภาพประกอบและตารางสรุปข้อมูลเพื่อให้เหมาะกับนักศึกษาและผู้อ่านทั่วไป

ในการเรียบเรียงเอกสารคำสอนนี้ ข้าพเจ้าได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูล ภาพประกอบบางภาพ และความคิดเห็นจากบุคคลหลายท่าน ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีชื่อเสียงในระดับโลกและทำวิจัยด้านวิวัฒนาการของมนุษย์มายาวนาน อาทิ Professor Dr. Milford Wolpoff (University of Michigan, USA), Professor Dr. Richard G. Klein (Stanford University, USA), Professor Dr. Clark Larsen (The Ohio State University, USA), Professor Dr. Tim D. White (University of California at Berkeley, USA), Professor Dr. Kenneth L. Feder (Central Connecticut State University, USA), Dr. D. Troy Case (North Carolina State University, USA), Dr. Susan Keats (Oxford University, England), Professor Dr. Michel Brunet (University of Poitiers, France), Dr. Brigitte Senut (Museum of Natural History, France), Professor Dr. Mike Morwood (University of New England, Australia) เป็นต้น นอกจากนี้ข้าพเจ้าได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชรี สาริกบุตร (คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร) ในการอ่านตรวจทานและให้คำแนะนำทางวิชาการเพิ่มเติมและคุณนฤพล หวังธงชัยเจริญที่ช่วยถ่ายภาพประกอบบางภาพ ข้าพเจ้าขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าขอรับผิดชอบข้อบกพร่องที่มีอยู่ในเอกสารคำสอนนี้ทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

ธนิช เลิศชาญฤทธ์

ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ

ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2548